

Szigorúan ellenőrzött életek

Petényi Katalin és Kabay Barna újabb megrázó erejű dokumentumfilmjét legközelebb február 23-án, Székesfehérváron vetítik

Elevenen él még bennünk a négy évvel ezelőtt készült és a Duna Televízió által – közkívánatra – kétszer is levetített, *Hitvallók és ügynökök* című dokumentumfilm, amely minden eddiginél nyilvánvalóbb módon tárja elénk a kommunista egypártrendszer második világháború után elkezdődött és közel félévszázadon át tartott korszakát, amely alatt a hatalom minden eszközt felhasználta a keresztény egyházak üldözésére. Annak idején lapunk is hírül adta a mozivásznon/képernyőn látottakat: annak a feldolgozását, hogy miként börtönözték be ártatlanul papok és szerzetesek százait, míg másokat az Állambiztonsági Szervek ügynökként épített be a hálózatba. A filmkockák megismertették a nézővel a hit és a hűség erejét, ami sokaknak adott erőt szenvedésekben, és az ezzel szemben álló, az egyházon belül működő besúgó gépezetet. Megrendítő, katar-

tikus életutakon keresztül idézte fel a múltat, emberek életét, akik áldozatai vagy kiszolgálói lettek egy diktatórikus rendszernek. Az egyház üldözöttségét és az állammal való kapcsolatát dr. Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, püspök és történész foglalta össze, rámutatva a mélyebb történelmi összefüggésekre és a múlttal való szembenézés fontosságára.

A film alkotói, Petényi Katalin és Kabay Barna most újabb megrázó erejű dokumentumfilmmel jelentkeztek. Hasonlóképpen a *Hitvallók és ügynökök*hoz, a *Szigorúan ellenőrzött életek* is drámai sorsokon keresztül mutatja be ezúttal a román kommunista diktatúra ördögi mechanizmusát, a Securitate működését, a vallás, az etnikai kisebbségek, az emberi méltóság elleni támadásait és ezzel szemben a belső szabadság, a morális felelősség és a hit erejét, amely kiszolgáltatottságukban az

áldozatok erőforrása volt. Kortanúk vallomásain és a Securitate dokumentumain keresztül megrendítő képet nyújt a múlt szenvedéseiről, kollaborálásról, hűségéről és árulásról. A korabeli híradórészletek, fotómontázsok, a Securitate ügynökeinek jelentései, a tartóztartók értékelései, a titkosszolgálat lehallgatásai, megfigyelési fotói és az áldozatok személyes emlékei párhuzamosan idézik fel ezeket az éveket. Dinamikus kameramozgások jelenítik meg a különböző oldalakon állók életének állomásait: pusztuló falvakat, parókiákat, börtönöket, templomokat és az egyedülálló szépségű erdélyi tájat.

A dokumentumfilmben fontos szerepe van Márton Áron gyulafehérvári katolikus püspöknek, akinek karizmatikus személyisége és élete eddig ismeretlen dokumentumok, a Securitate megfigyelései és a környezetébe beépített ügynökök tükrében bontakozik ki. A film mély empátiával állít emléket továbbá a magyarországi 1956-os forradalom utáni erdélyi kivégzetteknek, és azoknak az áldozatoknak, akik hosszú éveket töltöttek ártatlanul börtönökben. Ceaușescu diktatúrájának módszerei rajzolódnak ki a Securitate Tőkés István teológiai professzor és fia, Tőkés László egykori dési és temesvári lelkész elleni támadásokból. A legközelebb barátok és a családba beépített informátorok jelentésein és a kortanúk visszaemlékezéseinek keresztül drámai erővel elevenedik meg az út, amely az 1989-es forradalom győzelméhez vezetett. (Írórendező: Petényi Katalin. Rendező-producer: Kabay Barna. Operatőr: Csukás Sándor HSC. Dokumentumfilm, 102 perc. Movietrend Kft., 2012. Bővebb információ: www.szigoruanellenorzott.com)

Nagy érdeklődés övezi

A 2012. július 27-én Tusnádfürdőn, a 23. Bálványosi Nyári Szabadegyetemen ősbemutatott és a 2012. október végétől a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínházban is vetített film iránt méltán nagy az érdeklődés; legközelebb 2013. február 23-án, szombaton 17 órai kezdettel tekinthetik meg az érdeklődők Székesfehérváron. A Szent István Év keretében, a kommunizmus áldozatainak emléknapjára is emlékezve a Szent István Művelődési Házban tartandó rendezvényen a vetítés előtt beszélgetés lesz a film alkotóival és Tőkés László volt Királyhágó-melléki református püspökkel, jelenlegi EP-képviselővel. Az est vendégei: Vargha Tamás, a Honvédelmi Minisztérium parlamenti államtitkára, Spányi Antal megyéspüspök, a Székesfehérvári Egyházmegye főpásztora, valamint dr. Cser-Palkovics András, a város polgármestere. A rendezvény ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Az éjszaka elmúlt...

Pál apostolnak a rómaiakhoz írt leveleiből választotta új művének a jelmondatát a Petényi Katalin–Kabay Barna szerzőpáros: „Az éjszaka elmúlt, a nap pedig elközelgett, vessük el azért a sötétségnek a cselekedeteit.” Az Erdélyben forgatott több mint százperces dokumentumfilm voltaképpen a *Hitvallók és ügynökök* folytatása. A kommunista diktatúra évtizedeiben rettenetes próbatételeknek kitett keresztények helytállását és árulását mutatja be mind a két összeállítás.

Petényi Katalin és Kabay Barna két szigorúan ellenőrzött élet dokumentumai alapján tárja elénk az 1945 és 1989 közötti Erdély történelmi valóságát. Az első részben a tanúságtevő katolikus főpap, Márton Áron sorsa révén részletezték, mi mindenre volt képes a szovjet mintára tevékenykedő hatalom, ha erkölcsi szilárdságáról ismert példaembert akart „hatástalanítani”. A második résznek a református lelkész Tőkés István és a fia, Tőkés László a főszereplője. A középkorú közép-európai azt hiszi, Márton Áronról mindent tud, amit tudnia kell és érdemes; Tőkés Lászlóról, aki huszonegyévesen a közélet és a média vissza-visszatérő szereplője, ugyancsak. Aztán a *Szigorúan ellenőrzött életek* című dokumentumfilm bizonyítja, hogy milyen hiányos és súlytalan – vagy inkább mondjuk így: hangsúly és nyomaték nélküli? – volt az eddigi tudásunk. Az alkalmi vagy az időszerű információkra összpontosító közlések ugyanis, akármilyen műfajban és szándékkal szolgáltatják is őket, csupán csak a lényegről feledkeztek meg. Arról, hogy milyen környezetben és milyen közeggel szemben maradtak hűségesek hitükhöz, egyházukhoz és népükhöz ezek a férfiak és a hozzájuk hasonló helytállók, hősök, mártírok. Azok a tegnap még titkos archívumok mélyén rejtőzött jelentések, fotók és vallomások, amelyekkel ez az új összeállítás növekszik szembeüthet, nem kevesebbet tanúsítanak, mint hogy a sziklaszilárd jellem a poklok pokláiban sem törhető meg, következetes marad akkor is, ha ezer módon fenyegetik. De arról is részletes és hiteles képet kaphatunk, hogy kicsoda kihívás lehet a kemény anyagból gyúrt jellem a kisszerűeknek, és milyen példa a tömegeknek.

Márton Áron, aki élete nagyobbik részét teljes vagy részleges jogfosztottságban töltötte (megsemmisítő táborok, föld alatti börtönök foglyaként, majd házi őrizetben), azt tartotta, „az embereknek meg kell javulniuk, hogy jóra forduljanak az idők.” És ahol megjelent, csakugyan az emberi jóssággal találkozott. Székely felebarátainak köszönhetően a hűséggel és a bátorsággal, amikor élő védőpajzsot képeztek körülötte, így hiúsítva meg az állambiztonsági tiszték plánumát, amely szerint a vallásos sokadalom szeme láttára, a megfélemlítés hatásos eszközeként tartóztatták volna le a hitéről és hazaszeretetről minden időben és minden tiltás ellenére tanúságot tevő főpapot.

Voltaképpen ugyanez a történet ismétlődött meg 1989-ben Temesváron, ahol a Tőkés László védelmére kelt tömeg a romániai forradalmat kirobbantotta...

(*Lőcsei Gabriella: Az éjszaka elmúlt... [részlet]. A Magyar Nemzet Televízió- és Rádióműsor Melléklete, 2012. november 13.*)